

Josanna en de Lichtbaluw

een boek voor jonge en volwassen nieuwtijds kinderen

Colofon

ISBN: 978 90 8954 464 3

1e druk 2012

© 2012 Raoul de Haan

met tekeningen van Tiny de Haan

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

Telefoon: 058 - 289 48 57

www.elikser.nl

Tekening omslag: Tiny de Haan

Foto omslag: Henk de Haan

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Josanna en de Lichtbaluw

een boek voor jonge en volwassen nieuwtijdskinderen

Raoul de Haan

met tekeningen van Tiny de Haan

Opgedragen en in herinnering aan

José Bergman

een bijzondere vrouw
die mij met de Lichtbaluw in contact bracht

Inhoud

1.	De gestalte op de drempel	9
2.	De kamerjas en het horloge	13
3.	Toestemming	19
4.	De tuin met de maanladder	28
5.	Een onzichtbaar gewei	40
6.	De Muur van Verdwijning	48
7.	Langmam en haar zusters	57
8.	Het schelpenmuseum	69
9.	Het duinmeer van Minder	81
10.	Paddenstoelenthee	92
11.	De Wachter op de brug	103
12.	Het geheim van de vuurtoren	112
13.	De Poort van Adem	126
14.	De Zeemerel	135
15.	De Raad van Negen	144
16.	Zonsopgang	153

1.

De gestalte op de drempel

“Goedemorgen, Josanna,” zei de Lichtbaluw. Slapen in het huis van oma betekende luisteren naar de stem van de zee. Het grote huis bevond zich in een duinpan omgeven door drie flinke naaldbomen.

De zee klonk zowel veraf als dichtbij. Even voorbij de duinen kwamen de golven met een diep, zwaar keelgeluid aanrollen op het brede strand. Het geluid werd lichter zodra het was overgesprongen op een lange tong van helmgras. Eenmaal bij het huis aangekomen vloog het joelend de bomen in en voerde een rondedans uit van kruin tot kruin. Elke avond weer.

Josanna kon heerlijk slapen bij dat geluid. Ze lag in de uitbouw die opa gemaakt had toen hij nog leefde. Speciaal voor haar. De uitbouw was gemaakt van glas en van wrakhout dat opa op het strand bij elkaar had gejut. De wind vond het een feest om zich langs het gladde oppervlak van het glas te laten glijden en zich te schuren aan het ruwe hout.

“Jouw kamer, Josanna,” had opa gezegd toen hij klaar was. “Een kamer om jezelf in binnenstebuiten te dromen.” Opa zei wel vaker erg vreemde dingen.

Het was een kamer om van te houden. Hij was ingericht met netten, tonnen en olielampen, zoals een visserskajuit. 's Nachts had Josanna de gewoonte om midden op de donkere houten vloer een waxinelichtje in zilverfolie te branden op

een oud schoteltje. Alle andere lichten waren dan al uit. Dat schoteltje kwam uit de gang. Tot op zijn laatste dag had opa er na iedere wandeling met Josanna trouw zijn kompas in teruggelegd. Niet voor zichzelf, want opa kon overal en altijd blindelings de weg vinden. Maar voor haar – om regelmatig te kunnen oefenen met het aanvoelen van de windrichtingen.

Het kompas was met opa verdwenen. Wat er bijzonder aan was geweest, was dat dit kompas het oosten als richtpunt had gehad in plaats van het noorden. Het geheim daarvan had opa met zich meegenomen.

Josanna's kamer ontving een aantal levendige schaduwen via het dansende vlammetje in het schoteltje met herinneringen. Die schaduwen waren niet eng, maar vriendelijk en ze stelde zich voor dat ze op bezoek kwamen om haar gezellig nog even in te stoppen.

Josanna sloeg haar ogen open. De stem die haar gewekt had, was niet de stem van de zee of van de wind, al kon je die allebei soms ook bijna verstaan. In de deuropening die dieper het huis in leidde en waar ooit de buitendeur had gezeten, stond een langgerekte schaduw die ze niet direct herkende.

“Opa?” vroeg ze, maar dat kon natuurlijk niet.

“Lichtbaluw,” zei de Lichtbaluw.

Ook al kende ze deze schaduw niet, hij leek net zo vertrouwd als de andere. Maar ze had geen van de schaduwen ooit een naam of een functie gegeven, en ze praatten vanzelfsprekend ook nooit met haar. Josanna kon nog steeds erg weinig onderscheiden. Er leek alleen een paar groenblauwe ogen in de schemering te zweven.

“Wat is een Lichtbaluw?” hoorde ze zichzelf vragen.

“Een Lichtbaluw kun je niet uitleggen,” meende de Lichtbaluw,

“die moet je meemaken. Het is een naam, een beroep, een roeping en nog veel meer. Wat is trouwens een Josanna?” Die vraag had Josanna niet verwacht. “Josanna ... dat ben ik,” zei ze zwakjes.

“Hmmm, een samenvatting in zeven letters van wie en wat je bent,” overdacht de Lichtbaluw hardop. “Dat is best knap. Het was ook maar een geintje van me. Ik weet natuurlijk wel wat een Josanna is. Anders zou ik hier niet zijn. Waar droomde je van toen ik je daarnet wakker maakte?”

De Lichtbaluw sprong zo snel van onderwerp naar onderwerp dat Josanna hem nauwelijks bij kon houden, maar wat zich in haar slaap had afgespeeld wist ze nog precies.

“Ik droomde van een lange donkere tunnel met een lichtpuntje aan het eind,” liet ze de Lichtbaluw weten. “Het was geen onplezierige tunnel en ik begon net aan het donker te wennen. Ik droom wel vaker van die tunnel en van dat lichtje in de verte. Dat komt natuurlijk door het lichtje dat ik voor opa brand.”

Ze wist niet waarom ze de Lichtbaluw dit allemaal vertelde.

“Een lichtje in plaats van een kompas. Dat is een mooi gebaar,” zei de Lichtbaluw met waardering in zijn stem.

“Maar het vlammetje is bijna verdwenen, zie je wel?”

“Ja, daar word ik nooit vrolijk van,” zei Josanna.

“Dan kun je er beter wat aan doen,” vond de Lichtbaluw.

“Waarom laat je het uitgaan?”

“Het kaarsje is toch op?” sputterde Josanna tegen. “En ik heb ook geen lucifers meer. Wat kan ik er dan aan doen?”

“Denk je nu echt dat een lichtje als dit alleen op kaarsvet brandt?” vroeg de Lichtbaluw verbaasd. “En wat hebben lucifers ermee te maken?” Hij keek Josanna diep in de ogen.

“Haal het uit jezelf,” vertrouwde hij haar fluisterend toe. “Geeft de gedachte aan je opa je niet een warm gevoel van binnen? Als een grote oranje zon in je buik? Daar kun je toch wel een vlammetje uit tevoorschijn halen?”

Josanna knikte. Ze kon zich dat vlammetje vrij gemakkelijk voorstellen.

“Kijk nog eens naar het waxinelichtje, maar zorg dat je dat vlammetje ook nog steeds voor je ziet.”

Even was ze het kwijt toen ze haar blik verplaatste, maar bij de tweede poging lukte het wel. Ze zag hoe het beeld van het vlammetje over het beeld van het lontje schoof.

“Waarom zou je in twee beelden blijven denken?” vroeg de Lichtbaluw. “Waarom maak je er niet één van? Je ziet het al gebeuren, nu hoeft je er alleen nog maar in te geloven.”

Plotseling laaide het uitdovende lichtpuntje weer op. Het brandde zelfs feller dan toen ze het met lucifers had aangestoken.

“Het brandt op liefde,” zei de Lichtbaluw blij.

De hele kamer baadde ineens in een warme gloed, en Josanna zag de Lichtbaluw voor het eerst in vol ornaat.

2.

De kamerjas en het horloge

“Ik zie een dolfijn,” mompelde Josanna in zichzelf. “Een dolfijn die op zijn staart staat, alsof hij een mens wil zijn. Een dolfijn op de drempel van mijn kamer. Een dolfijn in een badjas.”

Ze klonk alsof ze zichzelf niet kon geloven, maar dat wel heel graag zou willen.

Ze keek nog wat beter. De zacht en behaaglijk ogende lange badjas was blauw als de zee en met goudstof doorweven. Ter hoogte van de linkerflipper pronkte een witte letter L op de voorzijde.

Diezelfde flipper maakte een grappig wuivend gebaar, waarop de gestalte elegant over de drempel hupte. Dat ging met een nat plofje – het geluid van een washandje dat op de grond valt.

“*Kamerjas*,” zei de Lichtbaluw een beetje verontwaardigd.

“Dit is een kamerjas.”

“Wat is het verschil?” vroeg Josanna verbaasd.

“Een kamerjas is deftiger,” antwoordde de Lichtbaluw, “en vrolijker.”

Hij leek even na te denken en er schoof een doorzichtig vlies over zijn ogen.

“Met een kamerjas ben je echt aangekleed. Een badjas stelt natuurlijk helemaal niets voor. Als je een badjas draagt, lijkt het alsof je eigenlijk geen zin hebt om je aan te kleden. Alsof het je allemaal niet kan schelen. Je kiest nergens voor, je doet

maar wat. En het ding ruikt vaak ook nog naar oud water. Bah.”

“Hoe ruikt oud water?” wilde Josanna weten.

“Naar herinneringen waar je niets bijzonders mee doet, maar die je ook niet los wilt laten,” klonk het antwoord.

“Naar stilstand of – erger nog – naar achteruitgang.” De Lichtbaluw rilde even.

Josanna vond het een vreemd antwoord. Nu was ze nog niet verder, want ze wist al evenmin hoe stilstand of achteruitgang zou kunnen ruiken.

De Lichtbaluw leek haar gedachten te hebben gelezen. “Gelukkig maar,” zei hij met een glimlach. “Dat hoeft je ook niet te weten, want daar gaan we ons vandaag niet mee bezighouden.”

“Waar ruikt een kamerjas dan naar?” vroeg Josanna aarzelend.

“Naar nieuwe mogelijkheden,” vertelde de Lichtbaluw.

Daar kon Josanna ook niet veel mee en een beetje gepikeerd zei ze: “Geef jij weleens een gewoon antwoord?”

“Nee,” lachte de Lichtbaluw hardop, “daar zijn er al genoeg van en daar schiet je weinig mee op.”

Josanna bedacht zich nu pas dat ze serieus met een dolfijn in een badjas (kamerjas!) stond te praten en barstte ook in lachen uit.

“Goed,” begon ze na een poosje opnieuw, “ik probeer het nog een keer. Hoe ruiken nieuwe mogelijkheden?”

“Ik heb de kamerjas toch aan?” zei de Lichtbaluw. “Ruik maar.”

Josanna deed haar ogen dicht en snoof aandachtig alle geuren om haar heen op. Ze herkende ze allemaal gemakkelijk, be-

halve een merkwaardige geur die ze nog nooit eerder geroken had en die nog het meest deed denken aan vers gemaaid gras. Het was een heerlijke verfrissende geur, een geur van zonneschijn en groeikracht. Ze raakte een beetje verward van haar eigen gedachten.

“Het ruikt anders,” meldde ze voorzichtig, terwijl ze haar ogen weer opensloeg. “Maar een badjas ziet er wel net zo uit als wat jij nu draagt.”

Ze wist dat het niet erg aardig was om dat te zeggen, maar ze kon het niet laten.

“Waar zijn we?” vroeg de Lichtbaluw, terwijl zijn ogen weer van onder de doorzichtige vliezen tevoorschijn kwamen.

“In mijn kamer?” antwoordde Josanna met een vraag terug, omdat ze niet helemaal begreep wat hij bedoelde.

“In jouw *kamer*,” bevestigde de Lichtbaluw met de nadruk op het woord *kamer*. “En dus is dit een *kamerjas*.”

Hij zei het op een toon die geen tegenspraak duldde, al raakte het volgens Josanna in feite kant noch wal. Het was een stom antwoord, maar eerlijk gezegd was haar opmerking ook behoorlijk stom geweest.

Josanna merkte dat ze de Lichtbaluw wel mocht. Ze dacht even terug aan wat hij eerder gezegd had, en vroeg: “Waar gaan we ons volgens jou dan wel mee bezighouden?”

“Met de dageraad,” klonk het mysterieuze antwoord en uit zijn rechterjaszak haalde de Lichtbaluw een horloge aan een ketting tevoorschijn. Het apparaat met de kleur van honing glom in de uitgestrekte flipper. De Lichtbaluw wees Josanna op de wijzers. De lange wijzer wees naar een mysterieus teken waar het getal 12 had moeten staan en de korte naar een al even merkwaardig teken waar gewoonlijk het getal 4 zich bevindt.

“Het is nu precies vier uur. Over drie uur komt de zon op en we moeten nog een flink stuk naar het strand lopen,” zei de Lichtbaluw.

“Maar dat gaat zomaar niet,” protesteerde Josanna.

“Natuurlijk niet,” beaamde de Lichtbaluw. “Je moet het wel echt willen en het moet diep vanbinnen goed voelen, anders werkt het niet. Zonsopgangen zijn heel belangrijk en kunnen je leven veranderen. Elke dag mag je er eentje beleven als je er klaar voor bent. Klaar en wakker. Maar tot nu toe heb je de meeste gemist.”

Hij keek een beetje verdrietig.

“Ik bedoel dat ik van mijn oma niet met vreemde mensen mee mag gaan ... of dolfijnen. Of met een Lichtbaluw,” liet Josanna er met een frons achteraan komen. Gold dat eigenlijk wel? Was ze niet gewoon nog aan het dromen? Maakte het dan wat uit?

“Je slaapt heus niet,” raadde de Lichtbaluw opnieuw haar gedachten. “Ik kan alleen langskomen als je net wakker bent. En ik ben niet *een* Lichtbaluw – ik ben *jouw* Lichtbaluw.”

Hij legde een warme klemtoon op het woord *jouw*.

“Vandaag mag ik je begeleiden naar je zonsopgang, en dat is een hele eer.”

De Lichtbaluw kreeg een stralende blik in zijn ogen. “Maar misschien moet je inderdaad eerst toestemming aan je oma vragen – als je dat kunt zonder haar wakker te maken.”

Josanna zag dat de wijzers van het horloge zich in de tussentijd niet hadden bewogen.

“Je horloge staat stil,” merkte ze op.

“Natuurlijk staat het stil,” zei de Lichtbaluw, “wij bewegen ons toch ook niet? Jij moet eerst besluiten of je wilt gaan.

Als je dat gedaan hebt, beginnen de wijzers mee te draaien en hebben we precies drie uur voor de zon opkomt.”

“Daar snap ik niks van,” zei Josanna.

“Ik ook niet,” gaf de Lichtbaluw toe, terwijl hij het horloge weer opborg, “maar het werkt altijd. Vind je het heel belangrijk *hoe* het werkt?”

“Meestal wel,” bedacht Josanna zich, “maar misschien vandaag niet zozeer.”

De Lichtbaluw leek in zijn schik met die opmerking.

“Hoe kan ik trouwens toestemming aan mijn oma vragen zonder haar wakker te maken?”

Het drong nu pas tot Josanna door wat hij precies gezegd had.

“Alweer een *hoe*,” zei de Lichtbaluw. “Kun je het niet gewoon *doen*?”

“Dat is makkelijk gezegd,” meende Josanna.

“Dat is helemaal niet makkelijk gezegd,” wierp de Lichtbaluw meteen tegen. “Heb je wel gezien wat een lange platte snuit ik heb? Die is niet gemaakt voor jouw korte bolle woordjes. Het valt heus niet mee om met je te praten, hoor. Ik maak veel liever langgerekte, gedragen klanken.”

Hij liet een wonderschoon, diep en tegelijkertijd bijna hemels gezang horen dat dwars door Josanna heen leek te trillen. Er stonden ineens tranen in haar ogen. De Lichtbaluw liet het geluid langzaam wegsterven, om zich ten slotte stijlvol als een balletdanser om te draaien naar de deuropening. Josanna sloeg de dekens op en liet zich uit bed glijden.

“Wacht op mij,” riep ze.

“Ik heb nooit anders gedaan,” zei de Lichtbaluw.

3.

Toestemming

In haar bolletjespyjama volgde Josanna de Lichtbaluw naar de woonkamer. Het licht uit haar slaapkamer drong hier nauwelijks door, zodat het vertrek er in plaats van gezellig een beetje spookachtig uitzag. Zware schimmen van leunstoelen en lage tafels stonden links en rechts van het looppad naar de gang te dommelen.

Josanna kon zich voorstellen dat 's nachts heel andere wezens het zich in de stoelen gemakkelijk maakten. Wezens die elk moment hun vieze harige voeten van de tafels konden halen om met een sprong uit de schaduwen tevoorschijn te komen. Soms wilde Josanna wel dat ze niet zo'n levendige verbeelding had. Welk wezen zou zich in de leunstoel van opa bij de open haard onderuit laten zakken? En welk wezen zou zich in de leunstoel van oma bij de lage knutseltafel nestelen? Hoeveel paar ogen volgden vanuit het duister elke beweging die zij nu maakte? De Lichtbaluw vormde alvast een schim op de volgende drempel – die tussen de woonkamer en de gang.

Een ontmoeting met één onbekend wezen was eigenlijk wel genoeg voor een nacht, besloot Josanna. Kordaat liep ze door, hoewel ze toe moest geven dat de aanwezigheid van de Lichtbaluw vertrouwd en goed bleef aanvoelen.

Toen ze over de drempel stapte, stond de Lichtbaluw inmiddels onder aan de trap. Ze voegde zich bij hem, met haar rug naar de voordeur.

De houten traptreden reikten onder een dik kleed tot aan de eerste verdieping. Aan weerszijden liep een leuning in de vorm van een slang mee. Bij de voordeur stond een schoenenkastje. Josanna haalde er de zaklantaarn uit die altijd voor noodgevallen klaarlag. Ze schakelde het ding aan en volgde de lichtbundel naar de onderste trede.

“Hoe ben je hier eigenlijk terechtgekomen?” vroeg Josanna aan de Lichtbaluw, die geen aanstalten maakte om de trap te beklimmen.

“Door mezelf wat dichter te maken,” zei de Lichtbaluw. “Dat viel niet mee, kan ik je zeggen.”

Josanna had werkelijk geen flauw idee wat hij daarmee bedoelde en gooide het over een andere boeg: “Waaróm ben je gekomen?”

“Omdat ik geroepen werd,” liet de Lichtbaluw weten, waarna hij met een wegwuivend gebaar liet blijken dat dit niet interessant was.

Josanna gaf het echter niet meteen op.

“Door wie?” vroeg ze verder.

“Door jou natuurlijk,” antwoordde de Lichtbaluw, met een blik die tussen Josanna en de overloop heen en weer schoot.

“Maar ik lag te slapen,” wierp Josanna tegen.

“En?” vroeg de Lichtbaluw. “Straks vertel je me nog dat je geen toestemming voor onze wandeling aan je oma kunt vragen omdat ze slaapt.”

“Natuurlijk kan ik dat wel,” zei Josanna zonder echte overtuiging. Ze nam meteen de eerste treden van de trap, om haar onzekerheid te verbergen.

“Ik wacht hier op je,” gaf de Lichtbaluw aan toen Josanna op het eerste stuk van de trap nog even omkeek. “Mocht je oma toch wakker worden, dan schrikt ze niet zo.”